

DOI: 10.4467/2391-890XPAH.25.018.23109

VIII edycja Nagród dla archiwistów województwa wielkopolskiego, Poznań, 9 czerwca 2025 r.

Dziewiątego czerwca 2025 r. już po raz ósmy odbyła się gala wręczenia Nagrody im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego. Uroczystość zorganizowano w Międzynarodowym Dniu Archiwów, w siedzibie Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu przy al. Niepodległości 16/18. Poprzedził ją wernisaż wystawy poświęconej patronowi nagrody. W holu urzędu bowiem otwarto ekspozycję zatytułowaną „Historyk, archiwista, mentor. W 100-lecie urodzin prof. Stanisława Nawrockiego”, przygotowaną przez Oddział SAP w Poznaniu we współpracy z Archiwum Państwowym w Poznaniu. Wernisaż zainaugurował tydzień archiwów – cykl wydarzeń, w których uczestniczą wielkopolskie placówki archiwalne, muzealne i biblioteczne. Czas ten stanowi doskonałą okazję do pogłębiania wiedzy, wymiany doświadczeń oraz wspominania nauczycieli, współpracowników i mistrzów, którzy ukształtowali nas jako ludzi, a także aktywnych uczestników życia naukowego i społecznego. Inicjatywa wspólnych spotkań i integracji środowiska archiwistów cieszy się z roku na rok coraz większym zainteresowaniem. Uroczystość uświetniła obecność córek Profesora: Marii Rynarzewskiej oraz Ewy Potrawiak wraz z licznie w tym roku przybyłą rodziną. Prezentacja tegorocznych laureatów oraz wręczenie nagród odbyły się w Sali Sesyjnej WUW w Poznaniu. Elektroniczna wersja wystawy jest dostępna na stronie internetowej APP w Poznaniu¹.

Organizatorem nagród jest wojewoda wielkopolski we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, Archiwum Państwowym w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Nagrody mają charakter pieniężny i są przyznawane w trzech kategoriach: 1) nagroda główna; 2) nagroda dla młodych archiwistów do trzydziestego piątego roku życia; 3) nagroda za całokształt dorobku archiwalnego. Każdy z laureatów otrzymuje również pamiątkową tablicę z adnotacją o rodzaju kategorii, w której został uhonorowany. Nagrody przyznawane są za: „wybitne osiągnięcia w pracy na terenie województwa wielkopolskiego – za całokształt zasług na polu zawodowym, za dorobek naukowy w dziedzinie archiwistyki i archiwoznawstwa, za dokonania organizacyjne torujące drogę rozwojowi archiwów”.

¹ <https://poznan.ap.gov.pl/edukacja-2/wystawy/historyk-archiwista-mentor-w-100-lecie-urodzin-prof-stanislaw-nawrockiego-wystawa-wirtualna/>

Ilustr. 1. Otwarcie wystawy pt. „Historyk, archiwista, mentor. W 100-urodzin prof. Stanisława Nawrockiego”. Prowadzi Roman Łukawski z Gabinetu Wojewody

fol. Małgorzata Kaczmarek

Dziewiętnastego listopada 2024 r. w siedzibie Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu zebrała się Kapituła Nagrody, aby podsumować prace związane z przebiegiem VII edycji nagrody. Dokonano podsumowania przebiegu prac. Przewodniczący kapituły dr Jarosław Matysiak podziękował za kolejny owocny rok pracy. Na nową kadencję wybrany został ks. dr Michał Sołomieniuk, dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie. W obecnej edycji nagrody Kapitułę z ramienia Stowarzyszenia Archiwistów Polskich Oddział w Poznaniu ponownie reprezentowała Elżbieta Rogal, Zakład Archiwistyki Wydziału Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu prof. UAM dr hab. Magdalena Biniś-Szkopek, a Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych ks. dr hab. Jarosław Wąsowicz. Po omówieniu spraw bieżących i podsumowaniu minionego roku podjęto decyzję o ogłoszeniu VIII edycji nagrody. Informacja o tym została opublikowana na stronach internetowych oraz na portalach społecznościowych administrowanych przez wielkopolskie instytucje kultury.

Zgodnie z regulaminem nagrody, dostępnym na stronie internetowej WUW, wnioski należało składać na adres sekretarza Kapituły do końca listopada. O terminie złożenia wniosku decydowała data stempla pocztowego.

Do nagrody łącznie zgłoszono sześć osób. Najwięcej, bo aż cztery osoby, zgłoszono do nagrody głównej. Kandydaturę dr. Pawła Głuszka z Instytutu Pamięci Narodowej zgłosił dyrektor oddziału IPN – prof. UAM dr hab. Rafał Reczek; Marcina Kapałę z Archiwum Państwowego w Lesznie zgłosiła jego przełożona – dr Elżbieta Olender; dr Aleksandrę Losik z Biblioteki Kórnickiej PAN oraz Zakładu Archiwistyki Wydziału Historii UAM w Poznaniu zgłosiła prof. UAM dr hab. Magdalena Biniś-Szkopek; a Zbigniewa Marka z Archiwum Państwowego w Poznaniu Oddział w Koninie – dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu Henryk Krystek.

W pozostałych dwóch kategoriach nagrody zgłoszono po jednym kandydacie. O nagrodę dla dr. Piotra Józefiaka, pracownika Archiwum UAM w Poznaniu oraz Wydziału Historii UAM, w kategorii dla młodego archiwisty wystąpił kierownik Zakładu Archiwistyki Wydziału Historii UAM w Poznaniu prof. dr hab. Krzysztof Strykowski, natomiast o nagrodę w kategorii za całokształt dorobku archiwalnego dla dr. Przemysława Wojciechowskiego z Archiwum Państwowego w Poznaniu wystąpił jego dyrektor Henryk Krystek.

Wszystkie wnioski zostały złożone poprawnie, w terminie. Posiedzenie Kapituły, na którym miano omówić zgłoszone kandydaty, ustalono na 14 stycznia. Każdy z kandydatów miał bogaty życiorys, na który składał się dorobek naukowy i organizacyjny, wszyscy członkowie Kapituły byli zatem przekonani, że kandydaci zasługują na uhonorowanie tym wyjątkowym wyróżnieniem. Byli jednak zmuszeni dokonać wyboru przez poddanie pod głosowanie złożonych wniosków, aby wybrać po jednym laureacie w każdej z trzech kategorii.

Na podstawie złożonych wniosków o uhonorowanie archiwistów za wybitne osiągnięcia w pracy na terenie województwa wielkopolskiego Kapituła w VIII edycji nominowała: do nagrody głównej – dr Aleksandrę Losik; do nagrody dla młodego archiwisty – dr. Piotra Józefiaka; do nagrody za całokształt dorobku – dr. Przemysława Wojciechowskiego. Pani Wojewoda przychyliła się do rekomendacji Kapituły. W swoim wystąpieniu skierowanym do zebranych na uroczystości podkreśliła, że: „Archiwa są fundamentem naszej tożsamości. Przechowują dokumenty, w których kryją się losy ludzkie, dzieje społeczności, rozwój instytucji, zmiany granic i kierunki myśli”. Doceniając codzienny trud podejmowany przez pracowników wielkopolskich archiwów, dodała: „To dzięki Wam możliwe jest zachowanie dziedzictwa i jego badanie, zrozumienie i przekazanie kolejnym rocznikom Polaków”.

W imieniu nagrodzonych wypowiedziała się dr Aleksandra Losik, a o pracach Kapituły opowiedział jej przewodniczący – ks. dr Michał Sołomieniuk. Głos zabrał też prof. UAM dr hab. Przemysław Matusik, dziekan Wydziału Historii, doskonale znający troje nagrodzonych. Laureaci w kategorii nagro-

da główna i nagroda dla młodego archiwisty są bowiem związani ze swoją Almae Matris, prowadząc zajęcia dla młodych adeptów zawodu archiwisty. Znajomość prof. Matusika z dr. Wojciechowskim sięga czasów studenckich.

Po części oficjalnej uczestnicy wydarzenia zapoznali się z okolicznościową wystawą prezentującą wybór archiwaliów po zlikwidowanych przedsiębiorstwach pt. „Zakłady Metalurgiczne Pomet, Fabryka Luster, Fabryka Maszyn Rolniczych, Kombinat Poznań-Centrum... O tym, gdzie pracowali poznaniacy po 1945 r.”, przygotowaną przez Aleksandrę Cylkę-Lewandowską, kierownika Archiwum WUW. W kuluarach zebrani mieli także okazję wymienić się spostrzeżeniami i wrażeniami z uroczystości.

Informacja o gali wręczenia nagród została opublikowana na stronach internetowych i w mediach społecznościowych.

Nagroda główna

Aleksandra Losik w 2009 r. ukończyła studia historyczne o specjalności archiwistyka i zarządzanie dokumentacją na Wydziale Historycznym UAM w Poznaniu. Promotorem jej pracy magisterskiej, a później doktorskiej, obronionej z wyróżnieniem w 2011 r., był prof. Tomasz Jasiński. Pracę zawodową rozpoczęła w 2010 r. w PAN Bibliotece Kórnickiej w dziale elektronicznych tekstów humanistycznych, zajmując się digitalizacją zbiorów. Następnie objęła etat w dziale udostępniania i informacji naukowej, którego w latach 2012–2023 była kierowniczką, a od 2023 r. podjęła pracę na Wydziale Historii, w Zakładzie Archiwistyki UAM. Jednocześnie od 2019 r. pełni funkcję bibliotekarza systemowego. W 2020 r. rozpoczęła współpracę z dostawcami oprogramowania do zarządzania informacją naukową w instytucjach kultury: American Systems oraz Asseco. Do jej zadań należało opracowanie procesów w oprogramowaniu, zarządzanie pracami programistów, a także wykonaniem analiz dla instytucji wdrażających systemy. W tym okresie odpowiadała m.in. za opracowanie procesów cyfrowego udostępniania zasobów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oraz Akademii Ignatianum. W latach 2020–2024 pełniła funkcję zastępcy dyrektora działu wdrożeń w American Systems.

W zakresie cyfryzacji bibliotek naukowych i archiwów uniwersyteckich Aleksandra Losik m.in.: opracowała część naukową spuścizny prof. Kazimierza Jasińskiego. W ramach tych prac wykonała 3000 skanów i zaplanowała blisko 592 publikacje w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej. Ponadto stworzyła merytoryczny koncept programu do zamawiania książek przez Internet, połączonego z bazą do elektronicznej obsługi czytelników „Tytus”.

W ramach projektu „Ochrona i konserwacja cieszyńskiego dziedzictwa piśmienniczego”, realizowanego przez PAN Bibliotekę Kórnicką w latach 2007–

2019, Aleksandra Losik uczestniczyła w opracowywaniu druków z Książnicy Cieszyńskiej w formacie MARC 21. Projekt ten miał na celu zachowanie i udostępnienie cennych zbiorów piśmienniczych, co stanowiło ważny krok w ochronie dziedzictwa kulturowego. Dzięki jej pracy stare druki oraz druki z XIX w. zostały starannie skatalogowane, co umożliwiło ich udostępnienie szerszemu gronu odbiorców. Wpłyne to na lepsze zrozumienie tych zbiorów i zwiększenie ich dostępności dla przyszłych pokoleń badaczy.

Kolejnym istotnym przedsięwzięciem, w które zaangażowana była Aleksandra Losik, był grant „Dynastia i społeczeństwo państwa Piastów w świetle zintegrowanych badań historycznych, antropologicznych i genomicznych”. W ramach tego projektu realizowanego w latach 2009–2010 i finansowanego z funduszy Narodowego Centrum Nauki laureatka opublikowała katalog nagrobków piastowskich, który ukazał się nakładem Wydawnictwa Naukowego UAM w 2020 r. Badania te łączyły różne dziedziny nauki i dostarczyły nowych cennych informacji na temat Piastów.

W latach 2017–2019 jako kierownik projektu „Cyfrowe udostępnianie zasobów Polskiej Akademii Nauk – Biblioteki Kórnickiej” nadzorowała procesy udostępniania, profilaktyki konserwacji i digitalizacji oraz szczegółowego opracowania unikatowych zbiorów bibliotecznych tytułowej instytucji. Projekt realizowany był ze środków unijnych. Jego efekty zostały docenione Nagrodą Inteligentnego Rozwoju w 2020 r. Dzięki temu grupa zasobów naukowych, w tym również cenna kolekcja obrazów Biblioteki Kórnickiej, została udostępniona w formie cyfrowej, co znacznie ułatwiło dostęp do nich badaczom, studentom i hobbystom.

Od roku 2021 laureatka zaangażowana jest w projekt NCBiR zatytułowany „Od legendy miejskiej do fake news. Globalny detektor współczesnego fałszu infostrateg”. Do jej zadań należy przygotowanie dokumentacji wdrożeniowej. Celem projektu jest analiza treści polskiego piśmiennictwa pod kątem występowania fake newsów i motywów sensacyjnych. Efektem tych badań jest stworzenie systemu detektora, nowoczesnego narzędzia do dalszych badań nad zjawiskiem dezinformacji. Dzięki zastosowaniu najnowszych metod uczenia maszynowego projekt ten ma szansę przyczynić się do lepszego zrozumienia fenomenu fake newsów i ich wpływu na społeczeństwo.

Aleksandra Losik była również analitykiem do spraw digitalizacji zasobu archiwalnego w projekcie Specjalistycznej Pracowni Analizy Dokumentów Sądowych z wykorzystaniem elementów sztucznej inteligencji finansowanym w ramach „Zintegrowanego Programu Rozwoju Uniwersytetu Wrocławskiego II na lata 2019–2023” współfinansowanego przez Unię Europejską.

Od 2019 r. badaczka nadzoruje pracę zespołu wytwarzającego zintegrowane systemy do zarządzania zasobami bibliotek naukowych i archiwów. W latach 2020–2023 była autorką analiz wdrożeniowych zintegrowanego

systemu do zarządzania w dwunastu bibliotekach naukowych oraz jednym archiwum uniwersyteckim.

Bogate doświadczenie koncepcyjne i organizacyjne jest przedmiotem jej wystąpień corocznie w kilku konferencjach i sympozjach, na których dzieli się swoją wiedzą i umiejętnościami z przedstawicielami środowisk naukowych, archiwalnych i bibliotecznych. Jej publikacje naukowe koncentrują się wokół nauk pomocniczych historii, archiwistyki i zarządzania informacją naukową. Warto wymienić m.in.: *Fundacja sepulkralna prymasa Jana Łaskiego* [w:] *Źródła staropolskie i nauki pomocnicze historii*, pod red. J. Rogulskiego, Kraków 2013; *Renesansowa rzeźba sepulkralna duchowieństwa gnieźnieńskiego*, „Vade Nobiscum” 2013, vol. 17; *Katalog Nagrobków Piastowskich*, Poznań 2020; *Spuścizna Kazimierza Jasińskiego w zbiorach Biblioteki Kórnickiej PAN* [w:] *Stilo et animo. Prace ofiarowane Tomaszowi Jasińskiemu w 65. rocznicę urodzin*, pod red. M. Dorny, M. Matli, M. Sosnowskiego i E. Syski, Poznań 2016; *Czy historycy śnią o cyfrowych rękopisach? Platforma cyfrowa Biblioteki Kórnickiej w warsztacie badacza przeszłości*, „Biblioteka” 2023, t. 27(36), wraz z M. Binią-Szkopek; *W 90. rocznicę powstania Fundacji Zakłady Kórnickie (1–30 lipca 2015)*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2015.

Nagroda dla młodego archiwisty

Piotr Józefiak w 2013 r. ukończył studia licencjackie, a w 2015 r. magisterskie na Wydziale Historycznym UAM w Poznaniu na kierunku historia, specjalność archiwistyka i zarządzanie dokumentacją. Swoje wykształcenie uzupełnił na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie w 2017 r. ukończył studia podyplomowe z zakresu kancelarii tajnej i ochrony informacji niejawnych. W latach 2019–2024 przygotowywał pod kierunkiem prof. Krzysztofa Strykowskiego dysertację doktorską. Rozprawa pt. „Dokumentacja Uniwersytetu Poznańskiego. Z problematyki poszanowania zespołu archiwalnego” została bardzo wysoko oceniona. W styczniu 2024 r. rada dyscypliny historii nadała młodemu archiwistce stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

Praca naukowa oraz działalność organizacyjna Piotra Józefiaka były wielokrotnie nagradzane. Dwukrotnie otrzymał stypendium starosty kościańskiego, trzykrotnie rektora UAM i raz stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia naukowe studentów.

Pierwsze doświadczenie zawodowe i organizacyjne zdobył w trakcie studiów licencjackich i magisterskich. Dał się wówczas poznać jako osoba aktywna i zaangażowana organizacyjnie. Był członkiem studenckiego koła naukowego archiwistów, w którym przez rok pełnił funkcję przewodniczącego koła. W tym czasie wspierał organizację konferencji, objazdów i wszelkich ini-

cjatyw naukowych w Zakładzie Archiwistyki UAM. W trakcie studiów zdobywał pierwsze szlify zawodowe w ramach praktyk, staży i wolontariatów: w Urzędzie Stanu Cywilnego w Krzywiniu, w Urzędzie Stanu Cywilnego w Poznaniu i Archiwum Zakładowym Urzędu Miasta Poznania. Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w Urzędzie Stanu Cywilnego w Poznaniu, w oddziale Ksiąg Stanu Cywilnego, gdzie zdobył pierwsze doświadczenie zawodowe. W tym czasie ukończył służbę przygotowawczą dla pracowników samorządowych. Od marca 2016 r. jest pracownikiem Archiwum UAM, gdzie w ramach zdobytego wykształcenia i codziennej pracy odpowiada m.in. za prawidłowe gromadzenie dokumentacji w komórkach organizacyjnych Uniwersytetu. W sposób szczególny sprawuje nadzór nad właściwym przekazywaniem dokumentacji wytwarzanej właśnie do Archiwum. Do zakresu jego obowiązków należą również kwestie dotyczące właściwego udostępnienia materiałów archiwalnych oraz stosowania przepisów kancelaryjno-archiwalnych. W Archiwum UAM chętnie prowadzi warsztaty i spotkania dla studentów Wydziału Historii różnych specjalności dotyczące zasobu Archiwum i UAM. Wielokrotnie pełnił funkcję opiekuna studenckich praktyk archiwalnych dla studentów, którzy zdobywali je w Archiwum Uniwersytetu.

Jako pracownik Archiwum prowadził również zajęcia z zakresu profilaktyki i konserwacji, zarządzania dokumentacją współczesną, podstaw archiwistyki, kancelarii współczesnej, archiwów rodzinnych i prywatnych, ochrony dziedzictwa kulturowego dla studentów archiwistyki Wydziału Historii UAM i słuchaczy studium podyplomowego.

Od 1 października 2024 r. jest adiunktem w Zakładzie Archiwistyki Wydziału Historii UAM jako pracownik badawczo-dydaktyczny. Od 2019 r. pełni funkcję sekretarza redakcji „Przeglądu Archiwalno-Historycznego”, a od 2024 r. sekretarza redakcji kwartalnika „Historia Slavorum Occidentis”. W 2012 r. został członkiem Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, w którym od lat pełni ważne funkcje. Został członkiem Zarządu Oddziału na kadencję 2022–2027, na ten sam okres członkiem Prezydium Zarządu Głównego i z jego ramienia skarbnikiem. Jest zaangażowany w działalność Zarządu Sekcji Archiwów Szkół Wyższych i Instytucji Kulturalnych SAP. W 2023 r. wszedł w skład zarządu Stowarzyszenia Absolwentów Gimnazjum i Liceum w Kościanie.

Wygłosił szereg referatów na konferencjach archiwalnych. Zdolności organizacyjne aktywnie wykorzystuje, angażując się w pełnienie funkcji sekretarza konferencji naukowych. Od roku akademickiego 2022/2023 opiekuje się Sekcją Archiwistyki Studenckiego Koła Naukowego Historyków im. Prof. Gerarda Labudy, która działa na Wydziale Historii UAM. Jest autorem lub współautorem ponad dwudziestu artykułów, recenzji i sprawozdań naukowych, z których w szczególności warto wymienić: *Nowożytna historiografia klasztorna benedyktynów lubińskich na przykładzie Kroniki Bartłomieja*

z *Krzywinia*, „Rocznik Leszczyński” 2015, nr 15; *Panel Archiwistyka i zarządzanie dokumentacją podczas XIII Ogólnopolskiego Zjazdu Historyków Studentów w Toruniu*, „Archiwa – Kancelarie – Zbiory” 2015, nr 6(8); „*Współczesna dokumentacja – współczesne archiwa*”, Poznań 13–14 października 2016 r., „Przegląd Archiwalno-Historyczny” 2017, t. 4; *Rola archiwum w procesie wprowadzania systemu Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją – cele i założenia oraz ich realizacja. Z doświadczeń archiwów szkół wyższych, instytucji naukowych i kulturalnych*, „Archiwista Polski” 2017, nr 1–2; *Związek Melchiora Wańkowicza z Jerką*, „Rocznik Leszczyński” 2018, t. 18; „*Metodyka i standardy opracowania archiwalnego. Rzeczywistość i potrzeby*”, Poznań 19–20 października 2018 r., „Przegląd Archiwalno-Historyczny” 2019, t. 6; współautor wraz z Z. Jaśkowską-Józefiak *Wkład archiwistów poznańskich w rozwój archiwistyki polskiej [w:] 100 lat polskich archiwów państwowych*, pod red. I. Mamczak-Gadkowskiej, Poznań 2020.

Nagroda za całokształt dorobku archiwalnego

Przemysław Wojciechowski w 1985 r. ukończył historię ze specjalizacją archiwalną na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracę magisterską „Polskie ustawodawstwo archiwalne w latach 1918–1983” napisał pod kierunkiem doc. dr Ireny Radtke. Praca ta uzyskała drugą nagrodę Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 1989 r. Natomiast w 2014 r. obronił z wyróżnieniem w Instytucie Historii UAM rozprawę doktorską pt. „Ochrona i konserwacja zasobu w archiwach państwowych w Polsce”.

Po ukończeniu studiów pracę zawodową rozpoczął w Archiwum Państwowym w Poznaniu, z którym jest związany do dziś. Wykorzystując swoje zainteresowania oraz wiedzę z zakresu ochrony i konserwacji materiałów archiwalnych od 1987 r. pełni funkcję kierownika Pracowni Konserwacji Materiałów Archiwalnych, którą sprawuje do dzisiaj, z tym że od 1 stycznia 2023 r. jako kierownik Oddziału Zabezpieczenia Zasobu Archiwalnego, w ramach którego funkcjonuje także pracownia digitalizacji. Blisko czterdziestoletni okres kierowania pracownią to nie tylko czas przeorganizowania jej pracy, ale przede wszystkim skuteczne zabiegi o przeprowadzenie kapitalnego remontu oraz wyposażenie w nowoczesne urządzenia i maszyny. Dzięki aktywności laureata na polu organizacyjnym wprowadzone zostały do standardu działań konserwatorskich i archiwalnych, nie tylko w Archiwum Państwowym w Poznaniu, nowe rozwiązania techniczne i organizacyjne, które z jednej strony pozwoliły na osiągnięcie bardzo dobrych wyników, a z drugiej – przyczyniły się do rozpropagowania w lokalnym i krajowym środowisku specjalistów stosunkowo hermetycznej wiedzy w zakresie profilaktyki

i konserwacji materiałów archiwalnych. P. Wojciechowski przyczynił się również do zmodernizowania bazy magazynowej poznańskiego archiwum oraz intensyfikowania prac związanych z odkurzaniem zasobu i przepakowywaniem go do specjalnych pudeł z litej tektury bezkwasowej.

Laureat jest również aktywny naukowo i jako popularyzator. To z jego inicjatywy w 1993 r. Archiwum Państwowe w Poznaniu wspólnie z oddziałem SAP w Poznaniu rozpoczęło wydawanie „Poznańskiego Rocznika Archiwalno-Historycznego”, którego od samego początku do jego przekształcenia w 2014 r. w „Przegląd Archiwalno-Historyczny” był redaktorem naczelnym. Rocznik, jako czasopismo naukowe będąc ważnym forum prezentacji i wymiany myśli archiwalnej i historycznej, na stałe zajął istotne miejsce wśród specjalistycznej literatury fachowej. Laureat jest także współautorem podręcznika akademickiego pt.: *Metodyka pracy archiwalnej*, którego wydanie było czterokrotnie wznawiane. W latach 2001–2007 był członkiem „Archeiona”, w którym redagował dział „Konserwacja i zabezpieczenia zasobu”. W latach 1999–2001 był członkiem „Zespołu do spraw profilaktyki i konserwacji materiałów archiwalnych w archiwach państwowych” działającego przy NDAP. Od 2000 r. na zlecenie NDAP wspólnie z Archiwum Państwowym w Krakowie opracował ogólnopolski program pt. „Ochrona materiałów archiwalnych w archiwach państwowych w Polsce”. Swoje analizy publikował na łamach: „Archeiona”, „Notesu Konserwatorskiego”, „Archiwisty Polskiego”, „Poznańskiego Rocznika Archiwalno-Historycznego”, „Archiwariusza” (ukazało się ok. sześćdziesięciu artykułów).

Od 2010 r. Przemysław Wojciechowski organizuje w Archiwum Państwowym w Poznaniu cykliczne konferencje konserwatorów z archiwów, bibliotek i muzeów w ramach Forum Wielkopolskich Konserwatorów Papieru i Skóry. Dotychczas odbyło się kilkanaście takich konferencji, podczas których omawiano problemy z zakresu profilaktyki i nowych metod konserwacji. W październiku 2012 r. laureat zainicjował cykl spotkań popularyzujących zasób aktowy AP w Poznaniu zatytułowany „Popołudnie z Dokumentem”, który również spotkał się z życzliwym i dużym zainteresowaniem mieszkańców Poznania. Przygotował wiele okolicznościowych wystaw, w tym wystawę zorganizowaną w 2022 r. z okazji XXIII Międzynarodowego Kongresu Nauk Historycznych w Poznaniu. Ekspozycja „Europejskie Korzenie Poznania” prezentowała dawne widoki miast zachodniej Europy, skąd przybywali nowi obywatele Poznania w latach 1575–1793. Wystawa jest nadal prezentowana w holu Wydziału Historii UAM.

Przemysław Wojciechowski jest członkiem SAP, w którym przez lata pełnił ważne funkcje. W latach 1993–2002 oraz 2007–2012 był prezesem poznańskiego Oddziału SAP. W latach 1997–2012 był członkiem Zarządu Głównego SAP. Brał udział w czterech Powszechnych Zjazdach Archiwistów Polskich, na których przewodniczył pracom Sekcji Konserwatorskiej.

Jest inicjatorem konkursu prac magisterskich z zakresu archiwistyki, organizowanego przez poznański Oddział SAP. Od 1996 r. jest aktywnym członkiem Wielkopolskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki (od 2018 r. jego wiceprezesem). Zajmuje się popularyzacją problemu ochrony książki. W 2009 r. współorganizował szóste Forum Bibliofilów Polskich w Poznaniu i Kórniku, w 2019 r. zaś XI Ogólnopolski Zjazd Bibliofilów Polskich. Był związany z Fundacją im. Henryka Kowalówki pseudonim „Zrąb”, Komendanta Okręgu Poznańskiego Armii Krajowej w Poznaniu, przez którą został odznaczony medalem patrona tej fundacji. W 2004 r. otrzymał srebrny medal za zasługi dla Związku Oficerów Rezerwy RP im. J. Piłsudskiego. Od 2016 r. jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego. Został odznaczony przez Prezydenta RP „Brązowym Krzyżem Zasługi” (1997), „Srebrnym Krzyżem Zasługi” (2012), „Złotym Krzyżem Zasługi” (2017). W 2001 roku otrzymał odznaczenie „Zasłużony Działacz Kultury”, w 2008 r. odznakę honorową „Za zasługi dla województwa wielkopolskiego”, a w 2015 r. – odznakę Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych za zasługi dla archiwistyki.

Ilustr. 2. Laureaci Nagrody z Wojewodą Wielkopolską i Dziekanem Wydziału Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; od lewej: dr Piotr Józefiak, Wojewoda Wielkopolska Agata Sobczyk, Dziekan Wydziału Historii UAM prof. UAM dr hab. Przemysław Matusik, dr Aleksandra Losik i dr Przemysław Wojciechowski

fot. Małgorzata Kaczmarek

Wyróżnienia

Paweł Głuszek jest doktorem nauk humanistycznych w zakresie historii. Od 2001 r. jest zatrudniony w Instytucie Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, gdzie od 2017 r. koordynuje prace związane z projektem Archiwum Pełne Pamięci. Założeniem programu jest popularyzacja zasobu archiwalnego oraz zachęcanie potencjalnych darczyńców do przekazywania dokumentów do Oddziałowego Archiwum IPN.

Projekt buduje świadomość, że domowe archiwa mają olbrzymią wartość historyczną i społeczną. Realizacja projektu wymaga dużego nakładu pracy, zaangażowania i samodzielności. Dotychczasowe prace zaowocowały wypracowaniem formy przekazu trafiającej do szerokiego, zróżnicowanego grona odbiorców, zarówno do osób starszych, jak i młodzieży szkolnej. Projekt odgrywa ważną rolę w upowszechnianiu wiedzy o przeszłości oraz budowaniu spójnej i nowoczesnej narracji historycznej. Paweł Głuszek jest zaangażowany w prezentacje audiowizualne wykorzystujące materiały archiwalne przekazane w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci. Odbywają się one cyklicznie w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Poznaniu. Spotkania są prowadzone również w „Przystanku Historia” w Zielonej Górze i Lesznie. Ponadto projekt Archiwum Pełne Pamięci był prezentowany w mediach regionalnych, na antenie Radia Zachód, Radia Poznań, Radia Zielona Góra, w telewizji TVP 3 Poznań, TVP 3 Gorzów Wielkopolski, WTK oraz w Internecie. Na stronach internetowych IPN publikowane są artykuły popularnonaukowe powstające na podstawie dokumentów, które trafiły do zasobu w ramach projektu Archiwum Pełne Pamięci.

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność popularyzatorska Pawła Głuszka. W ostatnich latach w mediach społecznościowych publikowane są jego artykuły popularnonaukowe, oparte na dokumentach pozyskanych przez Instytut w ramach realizowanych projektów. Teksty ukazują się na portalach IPN Warszawa, IPN Poznań oraz na portalu historycznym przystanekhistoria.pl. Łącznie autor opublikował około sześćdziesięciu takich artykułów. Warto podkreślić, że na podstawie jednego z nich, pt. *Polskie drogi. Losy Lucjana Batorowicza podczas II wojny światowej* powstał podcast stanowiący kolejny nośnik, dzięki któremu można dotrzeć do nowych odbiorców zainteresowanych historią.

Paweł Głuszek bierze udział w konferencjach naukowych i publikuje recenzje książek historycznych. Do zakresu jego zainteresowań należy w szczególności II wojna światowa. Jest autorem książki o niemieckim programie budowy broni biologicznej w Pokrzywnie *Laboratorium zagłady. Mroczny sekret klasztoru Urszulanek*, Kraków 2022. Spośród artykułów warto wymienić w szczególności: *Łacińskie nazewnictwo Morza Bałtyckiego we wschodnio-*

pomorskich źródłach pisanych z XII i XIII wieku, „Zapiski Historyczne” 2008, t. 73; *Krzyżacy, szpitalnicy, kondotierzy*, „Studia z Dziejów Średniowiecza” 2006, nr 12; *Swarzędz w świetle najstarszych dokumentów z XIV i XV wieku*, „Zeszyty Swarzędzkie” 2010, nr 2; *Recenzja najnowszej książki prof. S. Niciei*, „«Indeks» Pismo Uniwersytetu Opolskiego” 2010, nr 1–2; *Katastrofa w Luboniu w 1972 r.*, „Przegląd Archiwalny IPN” 2013, t. 6; *Polskie drogi. Losy Lucjana Batorowicza podczas II wojny światowej* [w:] *Aby każdy okruch historii został uratowany*. Archiwum Pełne Pamięci, pod red. T. Gallewicz-Dołowej i W. Kujawy, Warszawa 2021; *Archiwum Oddziału Instytutu Pamięi Narodowej w Poznaniu* [w:] „Powtórka przed...” XVI Spotkania z historią dla uczniów szkół ponadpodstawowych. Informator Wydziału Historii UAM, pod red. J. Dobosza i D. Konieczki-Śliwińskiej, Poznań 2022. Spośród wystąpień na konferencjach naukowych na uwagę zasługują m.in.: *Władze Kraju Warty wobec wybuchu Powstania*, konferencja międzynarodowa „III Rzesza wobec wybuchu Powstania Warszawskiego”, Muzeum Powstania Warszawskiego, Warszawa 23–24 maja 2024; *Odpowiedzialność władz Kraju Warty za stłumienie Powstania Warszawskiego*, konferencja międzynarodowa „Rachunki za Powstanie Warszawskie (1944–2024). Odpowiedzialność, rozliczenia, sprawiedliwość”, Warszawa, 2–3 października 2024.

Marcin Kapala jest pracownikiem Archiwum Państwowego w Lesznie z ponaddwudziestoletnim stażem. Ukończył studia w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Jest kierownikiem Oddziału I Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego w Archiwum Państwowym w Lesznie. W archiwum odpowiada m.in. za kontrolę nadzorowanych jednostek organizacyjnych, za uzgadnianie przepisów kancelaryjno-archiwalnych dla jednostek państwowych i samorządowych, za wartościowanie dokumentacji w ramach prowadzonych ekspertyz archiwalnych. Od wielu lat zasiada w organach kolegialnych zarówno w Archiwum Państwowym w Lesznie, jak i w gremiach kolegialnych szczebla krajowego i regionalnego:

- od 2008 r. jest członkiem Kolegium przy dyrektorze Archiwum Państwowego w Lesznie,
- w latach 2014–2016 był wiceprzewodniczącym Komisji Dyscyplinarnej dla Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i archiwów państwowych,
- w latach 2016–2018 był przewodniczącym Centralnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji,
- w roku 2017 został członkiem zespołu roboczego do wsparcia realizacji projektu Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA),
- od 2018 r. jest członkiem Centralnej Komisji Metodycznej,

- w latach 2019–2022 był przewodniczącym Komisji Metodycznej w Archiwum Państwowym w Lesznie,
- od 2022 r. jest przewodniczącym Regionalnej Komisji do spraw pozyskiwania materiałów archiwalnych dla archiwów państwowych w Katowicach, Lesznie, Opolu i Wrocławiu,
- od 2022 r. jest członkiem Regionalnej Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji dla archiwów państwowych w Katowicach, Lesznie, Opolu i Wrocławiu.

Marcin Kapala jest zaangażowany w wiele innowacyjnych inicjatyw, które uczyniły z Archiwum Państwowego w Lesznie nowoczesną instytucję. W 2011 r. brał udział w organizowaniu pracowni digitalizacji, którą następnie kierował przez kolejne cztery lata. Pod jego nadzorem pracownicy archiwum aktywnie uczestniczyli w projekcie digitalizacyjnym Kultura+. W roku 2013 odpowiadał w archiwum za wdrożenie systemu ZoSIA oraz migrację danych z baz danych SEZAM i IZA, dzięki czemu Archiwum Państwowe Lesznie było pierwszym archiwum, po pilotażowych archiwach państwowych w Lublinie i Poznaniu, w którym uruchomiono nowy system informacji archiwalnej. Do 2019 r. był też administratorem systemu ZoSIA. W roku 2019 aktywnie wdrażał w Archiwum Państwowym w Lesznie system EZD, co przebiegło bez większych zakłóceń. Do dziś wspiera merytorycznie innych pracowników archiwum w pracy z systemem.

Laureat od wielu lat angażuje się w edukację archiwalną jako wykładowca kursów kancelaryjno-archiwalnych organizowanych przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich oraz szkoleń z ramienia Ośrodka Kształcenia Archiwistów w Poznaniu. Od 2016 r. jest kierownikiem grupy kursowej w Lesznie Krajowego Centrum Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenie Archiwistów Polskich. W latach 2009–2019 prowadził też zajęcia z teorii metodyki archiwalnej oraz prawa archiwalnego w prywatnej szkole średniej na kierunku technik archiwista. Brał aktywny udział w dyskusjach na Internetowym Forum Archiwalnym (IFAR), na którym jest moderatorem odpowiadającym za dział poświęcony kształtowaniu zasobu archiwalnego.

Jako doświadczony pracownik Archiwum Państwowego w Lesznie dzieli się swoją wiedzą ze współpracownikami. Do jego zainteresowań w szczególności należą systemy kancelaryjne oraz klasyfikacje i kwalifikacje dokumentacji w procesie gromadzenia i jej narastania. Razem z Barbarą Ratajewską jest współautorem *Informatora o zasobie archiwalnym Archiwum Państwowego w Lesznie* wydanego w 2005 r. oraz autorem artykułów: *Udział Archiwum Państwowego w Lesznie w projekcie APEX* (2016), *Elektroniczne zarządzanie dokumentacją* (2019), *Problemy ogólne i regionalne związane z kształtowaniem zasobu archiwalnego* (2019), które ukazały się na łamach „Rocznika Leszczyńskiego” (odpowiednio t. 16 i dwukrotnie 19).

Jest też autorem referatu „Kształtowanie postaw proarchiwalnych w społeczeństwie”, który został wygłoszony podczas jubileuszowego X Zjazdu IFAR w Warszawie w 2016 r. W roku 2017 na XI Zeździe IFAR w Lublinie wygłosił referat: „Skład chronologiczny – anachroniczna koncepcja, czy pewna konieczność”.

Zbigniew Marek jest absolwentem historii ze specjalnością archiwistyczną na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, które ukończył w 2001 r. Z Archiwum Państwowym w Poznaniu Oddział w Koninie związany jest zawodowo od stycznia 2003 r. i tam uzyskiwał stopnie zawodowe od młodszego archiwisty do starszego kustosza. Jego zainteresowania zawodowe skupiają się w kilku obszarach: metodyka archiwalna, informatyzacja informacji archiwalnej, cyfryzacja zasobu archiwalnego, standardy archiwalne, w tym standardy Międzynarodowej Rady Archiwów, historia ustroju administracyjnego Polski XIX i XX w. W codziennej pracy w konińskim oddziale zajmuje się przede wszystkim opracowywaniem zasobu archiwalnego – opracował ponad 240 zespołów archiwalnych obejmujących łącznie blisko 19 tys. jednostek archiwalnych (280 m bieżących) w tym między innymi zespoły:

- władz administracji państwowej z lat 1945–1990,
- notariuszy z lat 1810–1951,
- partii politycznych, organizacji ruchów społecznych z lat 1975–1990 (m.in. Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Koninie, Wojewódzki Komitet Frontu Jedności Narodu w Koninie, Rada Wojewódzka Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego w Koninie),
- stowarzyszeń związków zawodowych (m.in. Związek Bojowników o Wolność i Demokrację Zarząd Wojewódzki w Koninie, Wojewódzka Rada Związków Zawodowych w Koninie z siedzibą w Słupcy).

Oprócz opracowania zasobu archiwalnego odpowiada za:

- ewidencjonowanie zasobu, w tym prowadzenie kartoteki zespołów i zbiorów archiwalnych,
- przyjmowanie materiałów archiwalnych sprzed pola archiwalnego,
- bieżące inwentaryzowanie przejmowanych materiałów archiwalnych, głównie akt stanu cywilnego.

Dodatkowo zajmuje się:

- czynnościami z zakresu nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym, w tym przeprowadzaniem kontroli postępowania z materiałami archiwalnymi i dokumentacją niearchiwalną w jednostkach organizacyjnych znajdujących się pod nadzorem archiwalnym oraz przeprowadzaniem ekspertyz archiwalnych;

Ilustr. 3. Pamiątkowe zdjęcie uczestników VIII Gali wręczenia nagród dla archiwistów województwa wielkopolskiego

fot. Małgorzata Kaczmarek

- realizowaniem kwerend archiwalnych na potrzeby osób prywatnych oraz urzędów i instytucji publicznych w kraju i z zagranicy;
- udzielaniem osobom zainteresowanym informacji o zasobie archiwalnym oraz zasadach i warunkach udostępniania materiałów archiwalnych.

Laureat aktywnie uczestniczył w pracach powołanych przez naczelnego dyrektora archiwów państwowych zespołu naukowego „Informatyka i archiwa” (2005–2009), w którym pełnił funkcję sekretarza zespołu, oraz Centralnej Komisji Metodycznej w latach 2016–2022. Dysponując bardzo dobrym przygotowaniem metodycznym, od 2022 r. jest członkiem Regionalnej Komisji Metodycznej Archiwum Państwowego w Poznaniu, w Gorzowie Wielkopolskim, w Szczecinie i w Zielonej Górze. Angażował się ponadto w działania związane z projektowaniem i rozwojem wykorzystywanych w sieci archiwów państwowych baz danych oraz używanego obecnie systemu ZoSIA.

W trakcie pracy w archiwum wielokrotnie w ramach samokształcenia oraz udziałów w zorganizowanych szkoleniach bardzo dobrze opanował wiedzę o zasobie archiwalnym zgromadzonym w konińskiej placówce. Jest

autorem referatów, artykułów i komunikatów opublikowanych na łamach czasopism fachowych. Efekty systematycznej pracy Zbigniewa Marka w sposób szczególny przyczyniają się do kreowania bardzo pozytywnego wizerunku Archiwum Państwowego w Poznaniu jako instytucji dziedzictwa narodowego, potrzebnej i przyjaznej dla wielu innych jednostek organizacyjnych i osób prywatnych.

dr Rafał Kościański

(Instytut Pamięci Narodowej)

Sekretarz Kapituły

Nagrody dla Archiwistów Województwa Wielkopolskiego

ORCID iD: 0000-0001-8324-5043

Biogramy nagrodzonych i wyróżnionych opracowano na podstawie wniosków o przyznanie nagrody